

V članku »L'église de Sainte-Sophie à Salonique et son reflet dans deux monuments postérieurs en Macédoine et en Serbie« sodi Dj. Bošković, da sta cerkev sv. Bogorodice v Drenovu (Makedonija) in cerkev v Stari Pavlici (Srbija) delani po vzgledu cerkve sv. Sofije v Solunu. Prvo datira v XI. oziroma najkasneje v prvo polovico XII. stoletja, drugo pa konec XII. stoletja.

C. Fisković v članku »Fragments du style roman à Dubrovnik« podaja in datira nekaj fragmentov spomenikov romanskega stila, ki so se ohranili po potresu leta 1667 v Dubrovniku. Casovno spadajo v XII. in XIII. stoletje.

Paola Korošec

Dagmar Selling: Wikingerzeitliche und frühmittelalterliche Keramik in Schweden. Stockholm 1955, 277 str., 72 tabel, 63 slik v tekstu in večje število tabel v tekstu.

V obširnem delu nam Dagmar Selling podaja vikinško zgodnj srednjeveško keramiko, najdeno na Švedskem. Delo je avtorica zaradi boljšega pregleda razdelila na štiri poglavja z uvodom, v katerem nam daje obširen pregled o tehniki in pa o terminologiji, pri čemer zelo detajlno govori o fakturi, oblikovanju, žganju in ornamentiki posameznih posod.

Pri študiju materiala je avtorica prišla do sklepa, da se čiste vikinške najdbe v glavnem nahajajo okoli jezera Mälaren. Te najdbe naj bi bile tudi najstarejše, medtem ko so one, ki se približujejo bolj srednjemu veku, usmerjene proti naselbinam, ki obstajajo še danes oziroma bolj proti morski obali in proti otokom.

Tako je avtorica za svoje delo uporabila kot temelj keramiko z otoka Björkö na Mälarskem jezeru, kjer se je nahajala prva naselbina iz vikinške periode. Tu je odkritih 1200 grobov. Med keramiko, ki se je tu odkrila, so bili tudi primeri keramike s področja Rena dalje s področja južne obale Baltijskega morja in pa iz jugozahodne Finske. Ta keramika se od vikinške razlikuje po boljši fakturi, drugih oblikah in po ornamentiki. Avtorica je prišla do tega sklepa zato, ker so v vikinškem času, t. j. po rimski dobi keramični izdelki degenerirani, medtem ko so ostali izdelki te vrste na Švedskem v vsakem pogledu veliko boljše izdelani in celo drugače žgani kakor pa domača keramika. Poleg teh dveh skupin pa avtorica razlikuje tudi še domačo keramiko, ki je bila izdelana pod vplivom tuje importirane keramike.

Avtorica meni, da se keramično gradivo srednjega veka z najdišč v Sigtunu, Lundu in Kalmaru ne more komparirati z vikinško keramiko, ki je najdena v drugih severnih zemljah, ker je tam zastopana v zelo malem številu. Ravno tako sodi, da dajejo zahodna in slovanska področja zelo pomanjkljive možnosti za absolutno datiranje takšnih najdb, posebno v zgodnejšem času. Zato se opira avtorica le na stratigrafijo najdišč v Bachbettu. Slovanska najdišča na zahodu pa nudijo sigurne podatke za datacijo šele po X. stoletju glede na najdbe novcev.

Upoštevajoč vse momente datira avtorica najdbe iz Björkö v čas od IX. in v X. stoletje. V isto periodo pa daje tudi nekatere druge lokalitete, ki se drugače ne dajo datirati. Za konec datiranja mlajše faze pa jemlje krščanstvo, ki se je v Švedski utrdilo pod konec XI. stoletja.

Keramiko deli avtorica na 4 glavne skupine glede na oblike, način žganja in po fakturi. V A I. skupino stavlja keramiko iz žganih grobov, ki je na začetku vikinške dobe dospela iz zahodne Evrope na Švedsko. Ta keramika je v glavnem predstavljena z vrči ter fragmenti lijakastih in kroglastih posod. A II. skupina pa predstavlja keramiko, ki je na Švedsko prišla iz slovanskih pokrajin. Posode te skupine deli na tri podskupine ter na tri razvojne faze. Vsa ta keramika je groba, izdelana iz zemlje pomešane z drobci kremenjaka, na zunanji strani pa prevlečena s plastjo finejše gline. Žgana je od črne do rjavo-sive in rdečkaste barve, a ornamentirana s horizontalnimi linijami in valovnicami ter z znaki na dnu. Takšna slovanska keramika, ki je imela na Švedskem velik vpliv na keramiko A IV. ni ravno česta, obsega pa periodo svojih 400 let. Izvzev na lokalitetah v Birki, Sigtuni in Lundu se najde zelo redko, medtem ko se v starejših najdiščih javlja samo v posameznih tipih. Delitev čisto slovanske keramike A II. od domače švedske A IV. je zelo težka ne glede na to ali je ornamentirana ali neornamentirana. Avtorica meni, da delitev slovanske keramike, kakor so jo napravili Knorr, Poulik, Götze in drugi za področje Švedske

ni zadostna, ker se ne more na temelju čisto tehničnih razlik izdelati eksaktna delitev. Zaradi tega skuša avtorica kronološko razvrstiti to keramiko na temelju oblik. Tako deli slovansko keramiko na Švedskem na 1. posode z ostro profiliranim trebuhom ali bikonično obliko, 2. z ostro profiliranim ramenom in 3. s polkrožnim profilom. Po profilaciji ustja pa deli avtorica posode na a) z ravnim navznot upognjenim ustjem, b) z ravnim navzven upognjenim ustjem in c) z ravnim navzven iztegnjenim ustjem.

Avtorica sodi, da so keramični objekti tega tipa bili importirani z jugovzhodnega predela Baltiškega morja. V ta namen je avtorica komparirala švedsko gradivo z gradivom tako na Poljskem, v Rusiji, Šleziji itd., ter ga kljub maloštevilnosti primerov stavlja na začetek XI. stoletja, ko je ta dosegel svoj vrhunec v razvoju.

A III. tip zajema finejšo keramiko iz čiste gline, ki je od svetlo do rdečejavo in črno žgana. Temnejša keramika se nahaja v skeletnih grobovih, medtem ko je svetlejša v žganih. Ornametika je pa, kot meni avtorica, vrvičasta ornamentika, izdelana v pravih, včasih pa tudi v valovitih in cikcakastih črtah. Oblike posod so pa ali podolgovate ali pa imajo okroglo oziroma plitko dno.

Skeletni in žgani grobovi, v katerih je ta keramika najdena, pa gredo v drugo polovico X. stoletja; medsebojno razmerje je 1:4. Po vsem izgleda, da je keramika te vrste bila importirana s področja vzhodno od Botniškega zaliva, t. j. iz Finske.

Domačo keramiko pa predstavlja tip A IV. To so zopet grobe posode tako po fakturi kakor tudi po oblikah. Navadno je največja periferija ali pa rame profilirano. Tudi ustje je navadno profilirano ali pa razširjeno. Pogosto so te vaze ornametirane z valovnico ali pa s pikčastimi ravnimi in poševnimi črtami. Datirajo se v IX.—X. stoletje. Ostalo gradivo, ki se nahaja v grobovih s keramiko te vrste, je revnejše od predmetov, ki se nahajajo v grobovih s keramiko ostalih tipov.

Poleg teh tipov je tudi še več drugih oblik, ki se pa popolnoma razlikujejo od dosedanjih tipov. Med njimi se nahaja tudi par pokrovov, ki se datirajo v čas okoli leta 1000.

Po mnenju avtorice je šla pot importirane keramike iz Zahodne Evrope na Švedsko čez Hedeby, one iz Finske pa čez Aalandski otok. Pot, ki jo je pa napravila slovanska keramika, je po sodbi avtorice veliko težje ugotoviti. Na vsak način sodi ona, da prihaja s predelov okoli Odre in iz Šlezije. Wolin je tu po njenem mnenju moral igrati precejšnjo vlogo od sredine X. stoletja, kakor tudi področje okoli Visle na eni strani kot proizvajalec, na drugi tudi kot posrednik.

Na koncu se avtorica ukvarja z vprašanjem, ali je ta tuja keramika prišla na Švedsko kot obrtniški produkt ali pa potom trgovine drugih produktov. Drugi slučaj bi se lahko pripisal keramiki A I. skupine, katere vrči so lahko služili kot posode za vino. Te hipoteze pa ni mogoče uporabiti pri slovanski keramiki, katera je delno delana tudi iz domače gline. Za te izdelke predvideva, da so bili izdelani ali od sem dospelih obrtnikov ali pa od stalnih slovanskih doseljencev.

Na koncu daje avtorica splošen pregled datacije keramike na Švedskem, razprostranjenost posameznih tipov, itd.

Delo avtorice je pomembno posebno za nas, kolikor smo dobili nove podatke o razširjenosti slovanske keramike ter o njenem vplivu na domačo keramiko na Švedskem. Njeno delo odlikuje izredna natančnost in osvetljevanje problematike z vseh strani. Manj pomembni za nas so sklepi in razpravljanje o vikinški ter o domači švedski keramiki, ki so pa pomembni za srednjeveško arheologijo zahodnih pokrajin.

Paola Korošec

M. L. Bernhard: Lampki starożytnie. Muzeum Narodowe w Warszawie. Warszawa 1955. 382 strani, CLXV tabel.

Delu je osnova disertacija, ki je izšla leta 1939. V njej je obravnavala antične svetilke v. zbirki Narodnega muzeja v Varšavi.

Delo vsebuje najprej seznam tabel, seznam risb, seznam svetilk po številkah kataloga, pregled inventarnih števil in pregled števil po katalogu Tell Edfou. V Tell Edfu so se vršila poljsko francoska izkopavanja v letih 1937 do 1939, ki